

Lex OZE III a licence

Ivana Rychnovská, Darina Loukotová

Energetický regulační úřad

V době, kdy čtete tyto řádky, by již ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv měla být vydána aktuální novela energetického zákona. Ač původně označována jako transpoziční, velmi záhy se pro ni vžilo označení Lex OZE III. Přestože jsme si u novel energetického zákona již zvykli na adrenalinový legislativní proces, překonal Lex OZE III i tento standard.

Zcela v souladu se zaběhnutou praxí se novela v průběhu legislativního procesu významně měnila a rozšiřovala. Největší diskuze a vášně pak budily právě návrhy, které s jejím původním transpozičním zaměřením neměly žádnou souvislost a vedly až tomu, že ji Senát vrátil zpět do Poslanecké sněmovny. Tam se až do poslední chvíle počítaly potřebné hlasy k přijetí alespoň jedné ze dvou verzí zákona – sněmovní či senátní. Do závěrečného hlasování si tak nemohl být nikdo jist, v jaké verzi nebo zda vůbec bude zákon přijat. Novela je přitom v mnoha ohledech přelomová a předznamenává budoucí změny fungování elektroenergetiky, přináší nové právní instituty, jako jsou agregace, flexibilita, ukládání elektřiny. Nicméně o těchto novinkách již bylo v minulých měsících napsáno mnohé, a protože se novela neomezuje pouze na transpozici, podívejme se tentokrát na novinky, které přináší v oblasti licencí.

Licence na ukládání elektřiny

Licence jako oprávnění k podnikání v energetických odvětvích byly co do svého výčtu léta poměrně stabilní. Zásadní změny, které na energetických trzích nastávají, je tak možné demonstrovat i na skutečnosti, že poprvé v historii stávajícího energetického zákona je do zákona doplňována nová licence určená pro nové početné účast-

níky trhu – licence na ukládání elektřiny. Za téměř 25 let existence zmíněného zákona do něj byly doposud doplněny pouze dvě výlučné licence (na činnosti operátora trhu a na činnost datového centra).

Licenci na ukládání elektřiny řadí zákon do skupiny těch „výrobních“ (na výrobu elektřiny, plynu nebo tepelné energie), což je logické vyústění skutečnosti, že i samotná právní úprava ukládání elektřiny, včetně práv a povinností držitelů licence na ukládání elektřiny, se zásadně inspirovala právě právní úpravou výroby elektřiny. Licenci na ukládání elektřiny tedy může Energetický regulační úřad (ERÚ) udělit, stejně jako u výroby elektřiny, až na 25 let, a to prakticky za stejných podmínek jako licenci na výrobu elektřiny.

Pro (nejen stávající) držitele licence na výrobu elektřiny je pak důležitá skutečnost, že mohou bez licence na ukládání elektřiny provozovat zařízení na ukládání elektřiny, pokud je připojené prostřednictvím výroby elektřiny a jeho instalovaný výkon je maximálně o 20 % vyšší, než je instalovaný výkon výroby, k níž je zařízení připojeno (nebo jsou zařízení připojena – limit platí souhrnně pro všechna zařízení na ukládání elektřiny připojená k dané výrobě). Uvedené pravidlo platí bez jakékoliv limitace velikosti instalovaného výkonu, týká se tedy nejen malých, ale i velkých výroben elektřiny.

Změny stávajících licencí

Kromě nové licence na ukládání elektřiny dochází ke změnám i v obsahové náplni některých stávajících licencí.

Jak bylo zmíněno, Lex OZE III upravuje činnost agregace elektřiny. Nepřináší však samostatnou licenci na tuto činnost, tu bude možné vykonávat s udělenou licencí na obchod s elektřinou. Již od novely energetického zákona účinné ode dne 1. ledna 2022 (zákon č. 362/2021 Sb.) mohou být obchodníci zároveň tzv. integrovanými agregátory, kdy jsou spojené role obchodníka (resp. subjektu zúčtování) a agregátora.

Nově bude Lex OZE III umožňovat i výkon činnosti nezávislého agregátora, tj. agregátora,

který uzavírá smlouvu na využití flexibility s poskytovateli flexibility, aniž by musel uzavírat jakoukoliv dohodu s jejích obchodníkem (resp. subjektem zúčtování). Tedy stejně jako je nyní možné činnost integrovaného agregátora vykonávat v rámci licence na obchod s elektřinou, bude možné v rámci této licence vykonávat po účinnosti Lex OZE III i činnost nezávislého agregátora, tentokrát aniž by agregátor musel být zároveň obchodníkem s elektřinou dodávajícím elektřinu koncovým zákazníkům nebo vykupujícím ji od výrobců (od kterých vykupuje pouze flexibility).

Další změnou, kterou novela přináší, je úprava podmínek pro udělení licence na uskladňování plynu. Nově bude udělení této licence předcházet vydání certifikátu provozovatele zásobníku plynu. Zavedení certifikace provozovatelů zásobníku plynu bylo jednou z reakcí Evropské komise na energetickou krizi. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/1032 upravuje tento institut již od roku 2022. Podstatou je ověření, že provozovatel zásobníku plynu neohrožuje bezpečnostní zájmy a bezpečnost dodávek plynu, ať už v České republice, jiném členském státě Evropské unie nebo samotné Evropské unii. Ačkoliv je certifikace provozovatelů zásobníku plynu upravena v přímo aplikovatelném evropském nařízení, byla nutná adaptace energetického zákona, aby ji bylo možné v praxi realizovat. Certifikát bude udělovat Energetický regulační úřad, jeho rozhodnutí je však podmíněno závazným stanoviskem Ministerstva průmyslu a obchodu ČR o tom, zda by udělení certifikátu nepředstavovalo riziko pro bezpečnost dodávek plynu nebo jiné bezpečnostní zájmy. Certifikace se týká i stávajících provozovatelů zásobníků plynu a regulátor bude muset zahájit řízení k udělení certifikace s jednotlivými provozovateli do 6 měsíců od účinnosti Lex OZE III.

A když už uvádíme změny u licencí, stojí za zmínku také podrobnější úprava finančních předpokladů jako pod-

mínky pro udělení licence, která byla doposud velice obecná. Byť se nové znění opírá taktéž o nutnost obecně prokázat zabezpečení provozování činnosti, na kterou je licence vyžadována, jsou výslovně uvedeny situace, které znamenají nesplnění finančních předpokladů. Finanční předpoklady tak nesplní žadatelé, u kterých bylo rozhodnuto o úpadku nebo bylo rozhodnuto pro nepostačující majetek dlužníka v řízení o konkurzu nebo insolvenčním řízení. Závěrem doplňme, že finanční předpoklady musí splňovat nejen noví žadatelé o licenci, ale i všichni držitelé licence, a jejich neplnění může vést ke zrušení licence.

Povinná licence nad 100 kW

V médiích často zmiňovaným přínosem novely je další navýšení limitu, od kterého je nutné mít vždy licenci na výrobu elektřiny. Už v roce 2023 se hranice posunula z 10 na 50 kW, což v praxi, spolu s novelizovanou vyhláškou ERÚ o Pravidlech trhu s elektřinou, odstartovalo zřizování elektráren na bytových domech a sdílení výrobné elektřiny v bytových domech.

Nyní je minulostí i limit 50 kW, nově bude licence na výrobu elektřiny vždy povinná až od 100 kW. Přičemž slovo „vždy“ je v tomto kontextu velmi důležité. Média totiž často, ať už z důvodu nedostatečné znalosti problematiky, nebo z důvodu zjednodušení, opomíjejí, že pokud je výroba elektřiny provozována za účelem podnikání, je licence povinná i pro výrobu elektřiny pod tímto zákonem stanoveným limitem. Podnikání se přitom v energetice posuzuje podle základní definice podnikání uvedené v občanském zákoníku, podle které se považuje za podnikatele ten, kdo „samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku“ (§ 420).

Stejný limit a stejná pravidla se pak vztahují nově i na činnost ukládání elektřiny.

Navýšení limitu je v souladu se schváleným Podnikatelským balíčkem za účelem snížení administrativní zátěže. Ač tato změna může na jednu stranu skutečně snížit administrativní zátěž, a to jak na straně výrobců elektřiny, tak regulátora (snížení náporu na počty udělovaných licencí), na straně druhé klade vyšší nároky na provozovatele výroben elektřiny s instalovaným výkonem pod 100 kW. Ti si budou muset vyhodnotit, zda v činnosti výroby elektřiny podnikají, nebo nikoliv, a zda tedy potřebují licenci na výrobu elektřiny. Je přitom nepochybné, že v některých případech nemusí být toto posouzení jednoduché. Alespoň částečně se tak snaží dát vodítko samotný Lex OZE III, když definoval případy, kdy se o podnikání rozhodně nejedná, a tedy se v takových případech licence ani neudělí. V případě výroby elektřiny se jedná o případy, kdy je výroba určena k odběru v předávacím místě výroby nebo k bezúplatnému sdílení elektřiny.

Pro úplnost je k limitu 100 kW zapotřebí dodat, že zákon obsahuje i další případy, kdy je nutné mít udělenou licenci pro výrobu pod 100 kW, například je-li ve stejném odběrném místě připojena jiná výrobní elektřina nebo pokud je na vyrobenou elektřinu poskytována podpora podle zákona o podporovaných zdrojích energie. Ani v těchto případech se však nejedná o žádné novinky, tato pravidla pro povinnost licence platí již nyní.

„Cejch“ obchodníka

Další novinkou je zpřísnění podmínek pro vydávání licencí obchodníkům s elektřinou a plynem, konkrétně nový § 5a. Již delší dobu bylo zřejmé, že v energetickém zákoně chybí ustanovení, které zná živnostenský zákon a jehož smyslem je zabránit, aby na trhu působily subjekty, které se v minulosti profilely jako problematické. Absence tohoto ustanovení se ukázala ještě palčivěji v době energetické krize, kdy potřeba větší ochrany odběratelů před nereseriovními dodavateli nabyla naléhavosti. Ačkoliv někteří obchodníci přivedli své zákazníky až do režimu dodavatele poslední instance, nemohl ERÚ v jejich případě zabránit „řetězení licencí“, tedy zahájení dodávek energie pod hlavičkou jiné, minulostí nezátížené, společnosti.

Na popud ERÚ je nyní do energetického zákona doplněna nová „základní“ pro udělení licence na obchod s elektřinou nebo plynem, pro kterou se již vžilo označení „cejch obchodníka“. Licenci tak nově nezískají subjekty, u nichž v minulosti nastaly skutečnosti vzbuzující důvodné pochybnosti o tom, zda jsou schopné zajistit bezpečnou a spolehlivou dodávku zákazníkům.

„Cejch obchodníka“ nyní dává regulátorovi oprávnění neudělit žadateli licenci po dobu pěti let od určitých úpadkových situací nebo od zrušení licence z důvodů, kdy obchodník závažným způsobem porušoval své povinnosti stanovené energetickým zákonem, případně tímto dokonce ohrožoval život, zdraví nebo majetek. „Cejch obchodníka“ se dále vztahuje i na obchodníky, kteří svou činnost ukončili a jejichž zákazníci museli být převedeni k dodavateli poslední instance.

Dosah „cejchu“ nicméně není omezen pouze na bývalé držitele licence na obchod s elektřinou nebo plynem, ale dopadá i na členy statutárního orgánu obchodníka. Zákon jim zároveň umožňuje se z cejchu „vyvinut“, konkrétní okolnosti ERÚ posoudí v řízení o udělení licence a na základě nich rozhodne, zda překážku promíjí.

Speciální výjimku v rámci „cejchu“ mají fyzické osoby, kterým regulátor zrušil licenci na obchod s elektřinou nebo s plynem z důvodu úpadku. Tato úprava má zajistit soulad energetického zákona se směrnicí o restrukturalizaci a insolvenční (směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023). Po právní moci rozhodnutí o splnění oddlužení může fyzická osoba opět požádat o udělení licence na obchod s elektřinou nebo plynem, aniž by se na ni vztahovalo pětileté omezení pro udělení licence.

Výzvy v praxi

Především v oblasti licencí na výrobu a na ukládání elektřiny budou pro ERÚ aktuální změny velkou výzvou hned v několika směrech. Velkou prioritou bude mimo jiné dobrá informovanost. Už nyní regulátor naráží na vysokou chybovost v žádostech; odpovědi na to jsou mimo jiné webináře, které letos pravidelně pořádá, nebo úprava webových stránek zaměřující se přímo na problematiku licence na fotovoltaickou elektrárnu. A o tom, že velký zájem bude i o akumulaci (a také agregaci a poskytování flexibility), svědčí četné dotazy, s nimiž se na něj potenciální žadatelé už v předstihu obraceli a které směřují právě na splnění podmínek pro udělení licence na ukládání elektřiny. Také pro ně ERÚ chystá ucelené informace na svých webových stránkách.

Ing. Mgr. Ivana Rychnovská

vystudovala Právnickou fakultu Univerzity Karlovy a Vysokou školu ekonomickou v Praze. Pracovala na Ministerstvu financí, od roku 2009 pracuje na Energetickém regulačním úřadu v legislativně právním odboru, v současné době jako jeho ředitelka. Ze své pozice se zabývá ochranou spotřebitele v energetice a spolupodílí se na přípravě legislativy v oblasti energetiky a podporovaných zdrojů energie.

Mgr. Darina Loukotová

vystudovala Právnickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci. Po škole pracovala jako asistent soudce na Okresním soudě v Ostravě a následně v advokátní kanceláři MT-Legal. V roce 2016 nastoupila na ERÚ, nejprve na Oddělení právní POZE a od roku 2018 působí na Oddělení licencí, které v současné době vede. Mimo agendu související s licencemi se zabývá např. případy, kdy je nutné stanovit povinnost nad rámec licence, obnovenými řízeními souvisejícími s FVE z roku 2010 a spolupracuje na přípravě legislativy v oblasti licencí.